

УДК: 940.2:631:67

ІСТОРИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОЯВИ ТА РОЗВИТКУ ЗРОШУВАНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

І.А.МУХІНА – аспірант, Херсонський ДАУ

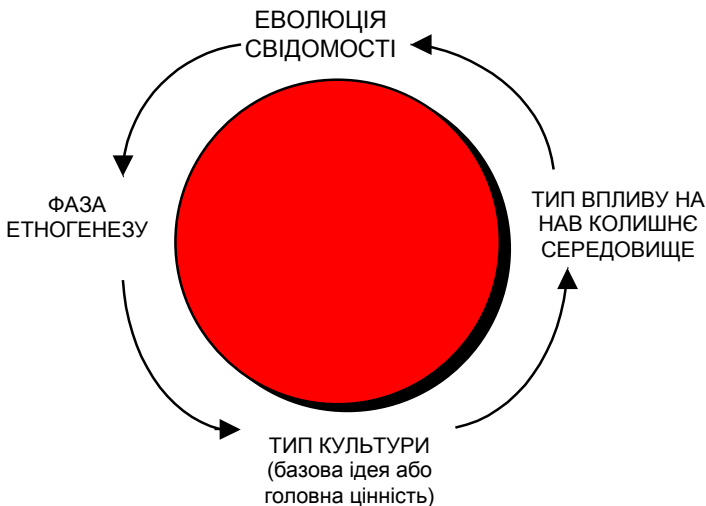
Екологічна криза на нашій планеті торкнулась всіх держав і народів. Для її рішення потрібні не тільки практичні заходи, але, в першу чергу, такі зміни в свідомості, які розглядають всесвіт як єдине ціле-екологічний світогляд, на основі універсального знання про навколишній світ.

Узагальнення теорій В.Вернадського, Л.Гумільова, П.Сорокіна, К.Юнга, інших авторів та дослідження історико-культурного розвитку суспільства дає змогу зробити наступний висновок. Поширення в багатьох країнах світу концепції екологізації виробництва – результат співпадіння в часу і просторі двох процесів: природного ходу утворення і розвитку етно-соціальних систем (етногенезу) та еволюції свідомості, яка відбувається на нашій планеті.

Нами розроблено схему взаємодії суспільства з навколишнім природним середовищем (рисунок). Різноманітність форм цієї взаємодії на нашій планеті проявляється на рівні етнічних систем.

Процес етногенезу передбачає в своєму розвитку ряд послідовно змінюючих одна другу фаз, які характеризують тип відношення до навколишнього природного середовища. Фази процесу етногенезу виражають поступову втрату етнічною системою енергії пасионарного. Це проявляється в кількісному переважанні в етнічній системі одного з трьох типів осіб: пасионаріїв, гармонійних осіб і субпасионаріїв. Кожний з цих типів є виразником базової ідеї, інакше – головної цінності, яка формує як тип культури в суспільстві, так і тип відношення до навколишнього природного середовища.

В свою чергу, змінивши природне середовище, людина змушена пристосовуватися до нових, створених собою умов. Тепер вже навколишнє середовище диктує необхідність змін в самій людині, головне з яких – розвиток свідомості.

Рисунок 1. Схема взаємодії людства з природним середовищем.

Дослідження історичних етапів розвитку української етносоціальної системи свідчать про вступ системи до інерційної фази на початку сімдесятих років ХХ сторіччя, з переважанням в системі гармонійних осіб. Становлення в Україні концепції екологізації виробництва є відображенням цих змін у світогляді суспільства.

Критичний стан зрешуваного землеробства пояснюється закономірностями попереднього історичного розвитку. Такими причинами були: 1) – психологічний фактор – бажання людей одержати якомога більше прибутку. В умовах півдня України, здавалося б, лише недостатність вологи не дає змоги одержувати високі врожаї сільськогосподарських культур; 2) – збільшення кількості населення в колишньому СРСР за період з 1951 по 1959 рр., що потребувало збільшення кількості продуктів харчування; 3) – після Великої Вітчизняної війни стан суспільства характеризувався радянською історіографією як “емоційний підйом”. Це призвело до значної дійової активності людей в колишньому СРСР; 4) – зручність географічного положення; 5) – наявність значної кількості пахотних земель, 6) – близькість трудових ресурсів та інші фактори.

Загальне збільшення введених в дію зрешуваних земель на Україні спостерігалось до 1985 року. Порівняно з початковим періодом 1961-1965 рр., абсолютний максимальний приріст введення в

дію земель приходиться на період 1981 по 1985 рік. Однак темп росту починає знизатися вже після 1970 року (таблиця).

Таблиця 1 – Введення в дію зрошуваних земель в Україні за рахунок державних капітальних вкладень

Темп приросту, %	Введено в експлуатацію земель, тис. га	Приріст (базисний)		Темп росту (цепний), індекс
		Абсолютний, тис. га	Відносний, %	
1	2	3	4	5
1961-1965	177,0	-	100	1,1
1961-1970	312,7	135,7	176,7	1,77
1971-1975	429,8	252,8	242,8	1,37
1976-1980	508,0	331,0	287,0	1,18
1981-1985	523,4	346,4	295,7	1,03
1986-1990	370,6	193,6	209,4	0,71
1991-1995	80,36	-96,6	45,4	0,22
1996	1,19	-175	0,7	0,014